

Spolupráce rozvědky StB a KGB v oblasti aktivních opatření

Období od roku 1978 do roku 1986 bývá označované také jako období tzv. 2. studené války. Po předcházejících letech částečného uvolnění napětí v mezinárodních vztazích dochází k jeho opakované eskalaci – po rozhodnutí SSSR o rozmístování nové generace raket středního doletu na svém území a území svých satelitů.

12. prosince 1979 se konalo mimořádné zasedání ministrů zahraničních věcí a obrany členských států NATO, kde se rozhodlo o modernizaci bojových jaderných sil a rozmístění raket Pershing II v Evropě od roku 1983. 25. prosince 1979 začala sovětská invaze do Afghánistánu, která definitivně nastartovala nové závody ve zbrojení.

Všechny tyto skutečnosti se samozřejmě odrazily i v činnosti tajných služeb východního bloku, v jejich vzájemné spolupráci a v neposlední řadě i při realizování nových, tzv. aktivních opatření (AO).

AO byla jednou z hlavních metod práce komunistické rozvědky.¹ Jednalo se o přísně tajná opatření směřující v konečném účinku k podpoře zahraniční politiky a bezpečnosti světové socialistické soustavy nebo ke splnění určitého konkrétního operativního záměru². Šlo o jakoukoliv činnost s cílem oslabit nebo zmařit protivníka, např. šířením dezinformací, kompromitací, vyvoláváním nepokojů nebo demonstrací. Tento termín se ovšem používal i v souvislosti s plánováním a realizací únosů, sabotáží či vražd.³

Garantem a koordinátorem aktivních opatření čs. rozvědky (I. Správy Sboru národní bezpečnosti, zkr.: I. S-SNB) byl 36. odbor, odbor AO. Jako samostatný působil od roku 1964. Struktura čs. rozvědky v 80. letech je velmi podobná struktuře I. Hlavní

► ► ►

1 To, jak významné místo AO v činnosti rozvědky měli a jakou váhu jim přiřkládali samotní KP, je dobře vidět i v následujícím krátkém citátu:

Někteří z pracovníků rozvědky po určité době ztrácejí schopnost vidět konečný cíl a skutečný efekt rozvědné práce. Každodenní práce nad rozpracovanými typy, řízení stávající agentury, provádění a zajišťování schůzek, neustálé zkvalitňování spojení s agenturou, navazování nových styků – to vše je pohlíti tak, že mnohdy zapomínají na to, že všechny tyto úkoly jsou vlastně pomocnými články, které nám mají pomoci k dosažení konečných cílů:

1. Získávat kvalitní zprávy a dokumenty a zajistit tak informovanost našich vedoucích činitelů.

2. Využívat těchto dokumentů a zpráv zpětně proti nepříteli prováděním aktivních opatření.

Ztratí-li rozvědka ze zřetele tyto cíle, stává se samoúčelnou mašinerií. Proto musí každý rozvědčík při veškeré své činnosti mít na paměti, k čemu práce rozvědky směřuje.

Viz: *Archiv bezpečnostních složek* (dále ABS), fond (dále f.) Hlavní správa rozvědky (dále jen I. S-SNB), SF 01. Provádění účinných AO, nedílná součást činnosti čs. rozvědky. Nedatováno.

2 Tamtéž.

3 Pravděpodobně poslední „ostrou akci“ čs. rozvědky byl pokus o atentát na Jiřího Pelikána realizovaný jako AO „Vampír“ 6. 2. 1975. Srov.: SCHOVÁNEK, Radek: *Aktivní opatření komunistické rozvědky proti exilu*. In: BLAŽEK, Petr (ed.): *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968–1989*. Dokořán – ÚČD FF UK, Praha 2005, s. 143–164, 326–328.

správy Výboru státní bezpečnosti (I. HS VSB) neboli rozvědky SSSR. Řízením AO sovětské rozvědky byla pověřena správa „A“ a její odbor AO.

Činnost 36. odboru vycházela na konci 70. a začátkem 80. let minulého století ze závěru porady delegací rozvědek zemí socialistického společenství, na kterém byl přijat tzv. Závěrečný dokument. Pro oblast AO v něm byly stanoveny následující úkoly:

– *odvrácení možnosti globálního raketového konfliktu, přechod vládních politických a veřejných kruhů Západu na realistické pozice ve všech aspektech politiky mírové koexistence,*

– *oslabování pozice USA v západní Evropě a jiných klíčových oblastech světa, zostření konfliktů v rámci NATO,*

– *kladení odporu politické a vojenské integrace zemí společného trhu a bránění nejreakčnějším kruhům zaujímat vedoucí postavení v západní Evropě,*

– *poskytování podpory národněosvobozeneckým hnutím v Asii, Africe a Latinské Americe,*

– *odhalování intrik pekingského vedení,*

– *diskreditování a kompromitování činnosti nepřátelských tajných služeb, center ideologických diverzí, emigrantských a sionistických organizací, odhalování akcí speciálních služeb západních zemí, namířených na pomoc disentu a na tzv. „ochranu“ lidských práv.⁴*

Cíle „Závěrečného dokumentu“ a také dohody z jednání představitelů I. S-SNB v Moskvě (17.–24. 9. 1979) byly zapracovány do ročních plánů práce centrály a jednotlivých rezidentur a přetavily se do konkrétních tzv. dlouhodobých AO. Spolupráce se sovětskou rozvědkou zahrnovala tyto hlavní operace I. S-SNB:

AO „Sépie“

Objektem tohoto dlouhodobého AO byl „hlavní nepřítel“,⁵ tj. USA. Příslušníkům rozvědky šlo zejména o oslabování pozice USA jako globálního hráče a narušování vztahů mezi USA a Evropou. AO měla zabraňovat posilování vojenského jaderného potenciálu USA a minimalizovat americké politicko-strategické koncepce v rámci NATO.

» » »

4 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114. Podkladové materiály k jednání náčelníků rozvědek ZSS v SSSR, 16. 2. 1982.

5 Srov.: Směrnice pro rozvědnou práci I. S-SNB, 1983. Dostupné na: www.ustrcr.cz, Dokumenty, Rozkazy a směrnice.

Úkoly stanovené v operaci „Sépie“ se velmi často prolínají s akcemi realizovanými v AO „Long“ – tj. v „rozpracovávání“ Severoatlantické aliance. Operace stanovené v této linii měly zejména:

Narušovat záměry USA ve vedení NATO a dalším posilování vojenského potenciálu, bránit rozšiřování vlivu NATO mimo členských států a narušovat realizaci dvojitého rozhodnutí NATO z prosince 1979.⁶

Dohoda o spolupráci v akcích proti NATO byla podepsána 18. září 1979 na jednáních v Moskvě. AO prováděná I. S-SNB se soustřeďovala na jižní a jihovýchodní křídlo NATO, zejména na udržování napětí v řecko-tureckých vztazích využíváním kyperské otázky. I. S-SNB např. uskutečnila na Kypru (1981) tiskové AO „Mare“, které bylo rozšířené do Řecka a řecké lobby v Kongrese USA. Při jeho realizaci byl využit tiskový materiál dodaný sovětskou stranou s názvem „Pošlapávání základních lidských práv a svobod občanů Kypru zahraničními interventy“. Tento článek měl poukázat na americké zneužívání vojenských základů Velké Británie (VB) na Kypru. Uvedený materiál byl použit také v AO „Uragan I a II“. V tomto případě šlo o podnícení a zorganizování protestních pochodů a peticí.⁷

Kádroví příslušníci I. S-SNB, inspirovaní kolegy z KGB, se pokoušeli oslabit pozici USA v ZE prohlubováním rozporů mezi Socialistickou internacionálou (SI) a Reaganovou administrativou, a to především rozšiřováním argumentace, že USA podkopávají pozice SI, protože by Reaganově administrativě vyhovovalo, aby se v Evropě dostaly k moci konzervativní síly.⁸

V roce 1982 se podnětem k realizaci vícero AO stal také konflikt mezi Velkou Británií a Argentinou o Malvínské ostrovy – Falklandy.⁹

V této souvislosti mezi nejlépe hodnocené AO, realizované čs. rozvědkou, patřila akce s krycím názvem „Sbor“, realizovaná v únoru 1981. Šlo o zveřejnění přísně tajných materiálů o plánech velení US vojsk v Evropě, které byly dodány sovětskou rozvědkou, vytištěny v ČSSR v podobě sborníku a distribuovány ve VB a v jiných zemích ZE.¹⁰

Úloha oslabovat pozici USA na Blízkém východě (BsV) byla realizovaná v dlouhodobém AO s krycím názvem „Delta“. Podstatou bylo narušování mírových dohod

» » »

6 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/108 a 114, Spolupráce se SSSR v operaci „Long“ (NATO).

7 Tamtéž.

8 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114, Konzultace operace SEPIE-LONG, 29. 6. 1982.

9 V této souvislosti realizovala čs. rozvědka např. AO „First“, „Falkus“, „Margit“, „Bus“, „Mala“. Viz: ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114. Informace pro s. plk. Vorobjeva o akcích, organizovaných v souvislosti s Malvínskou krizí, 20. 5. 1982.

10 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/108. Podkladové materiály k cestě delegace FMV do Moskvy, 20. 5. 1982.

z Camp-Davidu, jejichž přijetím se, alespoň podle závěrů představitelů KGB, výrazně posilnil vliv USA na Blízkém východě.

Akce byly zaměřené především proti politice USA a Izraele. AO se soustřeďovala na kompromitaci „reakční“ politiky egyptského prezidenta Anvara Sádáta v očích ostatních arabských zemí a též na kompromitaci jiných „reakčních“ arabských režimů. Společná AO měla také za cíl tlumit snahy vlád v Sýrii a Jordánsku a následovat Egypt v jeho „protiimperialistické“ politice na BsV.

Po úspěšném atentátu na Anvara Sádáta v roce 1981 byl tlak na Egypt zmírněný. I. S-SNB se však nedařilo realizovat akce na oslabení některých „reakčních“ arabských států, zejména Saúdské Arábie, protože v těchto zemích neměla jednak svoje rezidentury a agenty a jednak *agentura z jiných arabských zemí, např. Sýrie a OOP (Organizace pro osvobození Palestiny) odmítá naše AO realizovat z obavy ze ztráty finanční podpory ze strany Saúdské Arábie.*¹¹ Tyto otázky byly konzultované s náčelníkem služby A I. HS KGB Vladimírem Petrovičem Ivanovovem a náčelníkem odboru AO služby A I. HS KGB Vitalijem Viktorovičem Korotkovem při setkání v Praze.¹² Sovětsští soudruzi byli informováni o využívání oficiální spolupráce s OOP a o agenturním spojení na LFOP (Lidový front osvobození Palestiny).

„SYNONYM“ – AO směřující do KBSE

Cílem akcí v problematice KBSE bylo dosáhnout „konstruktivního přístupu“ účastníků k Madridské schůzce a propagování stanovisek zemí socialistického tábora. Cílem vlivových akcí realizovaných v zainteresovaných politických kruzích bylo též *bránit pokusům reakčních sil zejména USA o konfrontační charakter schůzky.*¹³

V dalším roce, s ohledem na vývoj situace v rámci KBSE, přibyla k již zmiňovaným úkolům ještě úloha „diskreditovat“ státy NATO, které *nesou vinu na tom, že se jednání oddalují a nevedou ke konkrétním výsledkům,*¹⁴ podobně jako úloha odpoutávat neutrální země od těch nejreakčnějších.

» » »

11 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114. Podkladové materiály k jednání náčelníků rozvědek ZSS v SSSR, 16. 2. 1982.

12 Na střetnutí, které proběhlo v dnech 28. 6.–2. 7. 1982 byli s představiteli KGB konzultovány jednotlivé dlouhodobé AO realizované I. S-SNB. Střetnutí se zúčastnili také plk. Anochin a plk. Gapon, sovětský poradci působící v centrále I. S-SNB. Za čs. rozvědku se jednání účastnili plk. Václav Smíšek „STÁREK“ (1927), náčelník odboru 36, zástupce náčelníka odboru 36 pplk. František Šefr „PÁLA“ (1928) a referenti odboru 36 zodpovědní za jednotlivé operace.

13 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/108. Spolupráce s rozvědkou SSSR v operaci „Synonym“, 26. 5. 1981.

14 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114. Spolupráce se sovětskou rozvědkou, info pro plk. Vorobjeva, 20. 5. 1982.

Na setkání, které se konalo 29. června 1982 v Praze, soudruzi ze správy „A“ k problematice „Synonym“ uvedli, že *USA budou při pokračování Madridské schůzky znovu otvírat problematiku Polska a lidských práv s cílem diskreditovat socialistické země.*¹⁵

Proto sovětské přátelé při dalších akcích v problematice na porušování lidských práv v ZE, doporučili využít argumentu, že *americké sankce proti Polsku jsou porušením Závěrečného Aktu KBSE.*¹⁶

AO „ČAJ“

V době pracovních jednání představitelů I. S-SNB v Moskvě 1981 byl podepsán plán součinnosti československé a sovětské rozvědky po linii Čína. AO se pak zaměřovala na:

- *odhalování expanzionistické agresivní politiky čínského vedení v očích světové a čínské veřejnosti,*
- *odhalování reakčního charakteru maoismu,*
- *odhalování hegemonistických snah Pekingů vůči zemím třetího světa.*¹⁷

Čs. rozvědka uskutečnila několik tiskových AO v Evropě, ale také v Indii, která byla stejně jako Tchaj-wan využívána k dosažení stanovených cílů.¹⁸

„NAPA“ – AO v Hnutí nezúčastněných zemí

V roce 1979 v průběhu konference Hnutí nezúčastněných zemí v Havaně, na kterém překvapivě vystoupil Fidel Castro s požadavkem spojení účastnických zemí se SSSR do protimperialistické aliance, směřovala AO zejména na podporu stanovisek Kuby. V perspektivním plánu vzájemné součinnosti rozvědek na léta 1981–1985 byl cíl stanoven jednoznačně: *udržovat členské země HN na protimperialistických pozicích, upevňovat úlohu pokrokových zemí v Hnutí a kompromitovat jeho reakční křídlo.*¹⁹

V letech indického předsednictví v HN se práce po linii AO soustředila na kompromitaci politiky USA v Indii s poukazováním na rozvoj vztahů USA–Čína.

» » »

15 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114. Záznam o jednání s představiteli sovětské rozvědky, 12. 7. 1982.

16 Tamtéž.

17 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/108. Záznam ze služebního jednání se sovětskou rozvědkou, 28. 7. 1981.

18 V lednu 1981 bylo uskutečněno AO „LUX“ – vydání knihy o Číně v jazyce hindí. „Sovětské přátelé“ pomáhali při její distribuci a sledování ohlasů. V roce 1983 vyšla v Dillí kniha s názvem *Zastavte Čínu*. Jednalo se o realizované AO „NIKO“, na kterém se rozvědky dohodly při vzájemném setkání v roce 1982 – text knihy připravili „sovětské přátelé“ a současně zaslali seznam adres, na které byla kniha rozesílána.

19 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114. Výpis z: „Perspektivní plán vzájemné součinnosti zahraničních rozvědek. VSB SSSR a MV ČSSR na léta 1981–1985“.

AO „PAGODA“

Cílem AO proti Vatikánu a církevní emigraci „Pagoda“ bylo zejména:

- odhalovat a narušovat socialismu nepřátelskou činnost Vatikánu a katolické církve,
- vyvolávat a prohlubovat rozpory mezi představiteli Vatikánu,
- vyvolávat rozpory mezi českou a slovenskou církevní emigrací.²⁰

Ústřední postavou AO po linii Vatikánu byl samozřejmě nový papež Jan Pavel II., který sice slovně prohlašuje pokračování v umírněné politice svých předchůdců, ale v praxi uskutečňuje tvrdou antikomunistickou politiku.²¹ Představitelé rozvědky znepokojovalo, že od nástupu Jana Pavla II. se v ČSSR objevují snahy:

- aktivizovat proti státu tajnou církev a též legální duchovenstvo a věřící podobně jako v PLR a MLR,
- využívat oficiální jednání ČSSR–Vatikán na jmenování Vatikánu oddaných biskupů v diecézích na území ČSSR, které řídí čs. státu oddaní vikáři,
- objevuje se též snaha aktivizovat zahraniční církevní střediska Nepomuceum a Ústav Cyrila a Metoda.²²

Těmto aktivitám se snažila rozvědka bránit vyvoláváním rozporů mezi církevní emigrací. Osvědčilo se zejména vydávání časopisů pod vlajkou vymyšlených církevních organizací.²³ Prioritou stanovenou představiteli KGB v této linii na rok 1982 bylo hlavně zabránit papeži v jeho plánované návštěvě Polska. KGB byl nabídnut důvěrný styk²⁴ I. S-SNB „Canda“²⁵ který by podsunul papeži dezinformace s cílem odradit ho od cesty do Polska.²⁶

To samozřejmě souviselo s děním v Polsku, které představitelé KGB velmi znepokojovalo. V roce 1980 začala správa „A“ a I. S-SNB spolupracovat také v této linii. Na I. S-SNB probíhaly akce na podporu marxisticko-leninských sil v Polsku pod krycím názvem „Variace“.

>>>

20 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114, Spolupráce s rozvědkou SSSR v operaci PAGODA.

21 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/108, Spolupráce s rozvědkou SSSR v operaci PAGODA (Vatikán, církev).

22 Tamtéž.

23 Příkladem může být vydávání časopisu *Dominus Vobiscum*.

24 *Tajný spolupracovník (TS) Kategorie důvěrný styk (dále jen DS) je TS rozvědky, který v důsledku svého společenského postavení a osobních vlastností a) má objektivní i subjektivní možnosti plnit rozvědné úkoly a b) není ochotný vědomě pracovat pro rozvědku, a zejména překračovat své běžné možnosti.*

Jeho spolupráce s čs. úřady a institucemi je vědomá, založená na ideovém, vlasteneckém, popřípadě materiálním základě či osobních vztazích k pracovníku čs. úřadu, kterému vědomě předává utajené informace ze svého prostředí. Viz: Směrnice pro rozvědnou práci I. S-SNB, 1983.

25 Pod krycím jménem „Canda“ byl čs. rozvědkou vedený osobní svazek: reg.č. 46797, kategorie DS, k osobě Constantinou Dinos.

26 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114. Záznam o jednání s představiteli sovětské rozvědky.

Představitelé sovětské správy „A“ informovali zástupce čs. rozvědky, že v rámci jejich služby se této problematice po 13. 12. 1981,²⁷ věnuje zvláštní skupina a AO realizují s cílem kompromitovat předáky Solidarity, a s cílem bránit snahám Západu o legální reaktivizaci Solidarity v Polsku. AO I. S-SNB byla většinou realizovaná jako články v západních denících, které kompromitovaly osobu Lecha Wałęsy, jeho nejbližší spolupracovníky z KORu a měly poukázat na aktivity tajných služeb USA, NSR a Vatikánu v Polsku a jejich spojení na „reakční“ síly.

Všechny výše uvedené operace byly předběžně upřesňované v závislosti na vývoji mezinárodních vztahů a také podle výsledků vzájemných konzultací, které se konaly pravidelně jednou za rok (17.–21.září 1979 v Moskvě, v roce 1980 konzultace ze strany KGB odřeknuté, 20.–24. července 1981 v Moskvě, 28. června – 2. července 1982 v Praze, 23.–26. května 1983 v Moskvě). Nešlo jen o výměnu pracovních zkušeností, ale především o dělbu úloh v konkrétních akcích, pokrývajících obsahovou náplň jednotlivých operací. Kromě toho byla rozvědka SSSR pravidelně písemně informována o nejzávažnějších akcích, o jejich přípravě, průběhu a o ohlasech, které vyvolala. Většina operací byla též běžně konzultována s příslušníky KGB, tzv. poradci působícími v pražské centrále.²⁸

Obecně je možno říci, že úkoly stanovené v Praze v „Závěrečném dokumentu“, jakož i na dalších setkáních s představiteli KGB, plnila I. S-SNB jen s částečnými úspěchy.

Představitelé rozvědky nebyli spokojeni zejména s plněním úloh v otázkách oslabování vlivu NATO a USA v západní Evropě. Dostatečně se nedařilo plnit plány ani při narušení evropské integrace. Ve zprávě napsané v roce 1982 náčelníkem 36. odboru, plk. Václavem Smíškem-„Stárkem“²⁹, určené vedení rozvědky, se doslova píše: *V oblasti narušení politicko-vojenské integrace zemí společného trhu se čs. rozvědce nepodařilo dosáhnout potřebné aktivity. V rámci této úlohy nebyla realizovaná ani jedna akce.*³⁰ Hlavním důvodem těchto „selhání“ rozvědky byl nedostatek kvalitních agentů, schopných získávat potřebné informace či ochotných podstupovat riziko spojené s odhalením. Úspěchy tak byly dosahovány zejména tam, kde bylo tzv. „měkkí operativní prostředí“, tj., kde byly pro práci rozvědky příznivější podmínky.

» » »

27 Datum vyhlášení výjimečného stavu v Polsku.

28 V daném období na centrále čs. rozvědky působili zejména plk. Vorobjev, plk. Volkov, plk. Anochin a plk. Gapon.

29 Václav Smíšek-„Stárek“, tento politicky vyspělý soudruh stojící pevně na třídních a internacionálních zásadách strany nastoupil k SNB v roce 1954. V tom samém roce absolvoval šestiměsíční školu I. S-SNB. Působil na rezidenturách Bern (1959–1961), Bagdád (1966–1971) a Bejrút (1973–1975). V roce 1964 absolvoval 1. roční rozvědnou školu v Moskvě. Náčelníkem odboru 36 se stal v roce 1981. V roce 1988 odešel do důchodu. ABS, f. personálních spisů, Personální spis Václava Smíška, ev. č. 4271.

30 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114. Podkladové materiály k jednání náčelníků rozvědek ZSS v SSSR, 16. 2. 1982.

Mimořádně příznivé podmínky pro realizování AO se rozvědce naskytly v souvislosti s protiamerickými náladami v zemích západní Evropy v souvislosti s rozhodnutím o rozmístění raketových systémů. Ačkoliv bylo toto rozhodnutí v podstatě odpovědí na rozmístění ruských raket typu SS 20, vyvolalo nesmírnou vlnu kritiky a oživilo aktivity různých mírových hnutí v západní Evropě. To bylo samozřejmě vodou na mlýn rozvědkám východního bloku při plnění jedné z nejdůležitějších úloh – zabránit rozmístění raket v západní Evropě. Tato problematika byla rozpracovávána čs. stranou v dlouhodobém AO s krycím názvem „Aktér“.

Spolupráce se sovětskou rozvědkou se soustřeďovala na výměnu informací o organizacích a osobách v SRN a jiných státech západní Evropy, které aktivně vystupovaly proti rozmístění raket, na výměnu informací o prostorách, kde měly být rakety umístěné, a na konzultaci společných AO v této linii. Většina AO, realizovaných I. S-SNB, byla zaměřena na podporu mírových hnutí v západní Evropě. Při konzultacích této problematiky, konaných dne 29. června 1982 v Praze, se náčelník služby „A“ genmjr. Vladimír Petrovič Ivanovov a náčelník odboru AO Vitalij Viktorovič Korotkov ztotožnili s tímto zaměřením AO: *Sověťští přátelé pokládají za správné využívat ochránců životního prostředí, tzv. zelených, k aktivnímu boji proti rozmístování raket a dalšímu zbrojení.*³¹

Aktivní opatření čs. rozvědky byla též směřovaná na podporu Sociálnědemokratické strany Německa (SPD), především na to, co bylo v jejich politice pozitivní: *negativní postoj k rozmístění raket.* Bylo realizováno několik AO proti Křesťansko-demokratické unii/Křesťansko-sociální unii (CDU/CSU), a zejména proti bavorskému předsedovi CSU Franzi Jozefovi Straussovi, který v roce 1980 kandidoval na funkci spolkového kancléře.

Příkladem AO realizovaných v operaci „Aktér“ může být akce uskutečněna pod krycím názvem „Písmo“. V roce 1982 informovali představitelé čs. rozvědky své kolegy o možnosti využít DS rezidentury Bonn s krycím jménem „Publicista“.³² Ten zorganizoval čtyři evangelické duchovní, kteří byli ochotni vydat knihu jako autorský kolektiv. *Předpokladem je, aby autorský kolektiv obdržel text knihy v němčině.* „Sověťští přátelé“ text dodali a AO byla realizována v roce 1984, kdy „autorskému kolektivu“ vyšla kniha z názvem *Síla jako nástroj diplomacie.*³³

V podkladových materiálech pro jednání náčelníků rozvědek zemí socialistického tábora náčelník čs. odboru aktivních opatření, již zmíněný Václav Smíšek, píše: *V posledním období, především v roce 1981, byli v ZE a hlavně v NSR rozvíjené akce, pomáhající*

» » »

31 K problematice využívání mírového hnutí viz také: ANDREW, Christopher – MITROCHIN, Vasilij: *Neznámé špionážní operace KGB. Mitrochinův archiv.* Academia, Praha 2001, s. 485–486

32 Pod krycím jménem „Publicista“ byl čs. rozvědkou veden osobní svazek kategorie DS na osobu západoněmeckého novináře Lorenze Knorra, reg. č. 47392.

33 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/114. Přehled součinnosti od května 1983 do července 1984.

vytváření politické a organizační platformy mírového hnutí na nejširším politickém základě a jeho usměrňování proti americkým úmyslům rozmístit jaderné rakety středního doletu v Evropě a proti obnovenému záměru USA zavést neutronovou bombu do výroby.

Rozhodnutí USA a NATO o umístění raket zvrácené nebylo, ale zejména veřejnost a část politických kruhů byla aktivizovaná proti dozbrojování ZE a zaujala realističtější pozice v tomto směru. Mírové hnutí v záp. Evropě se postupně stalo vážnou politickou silou a přispělo k roztrpčení US vládních kruhů nad pacifistickými a protiamerickými náladami v západní Evropě.³⁴

Závěrem můžeme konstatovat, že kurz AO byl vždy jednoznačně stanovený Moskvou.

Příslušníci čs. rozvědky byli věrnými a poslušnými služebníky představitelů KGB, resp. moskevského vedení. Aktivní opatření byla programovým ofenzivním prostředkem šíření a podporování antihumánní totalitní komunistické ideologie a odrážela způsob myšlení jejich představitelů. Způsob myšlení, který, jak se zdá, ještě pořád představuje hrozbu.

Příloha:

Aktivity čs. rozvědky proti realizaci „dvojího rozhodnutí“ NATO.³⁵

V roce 1980 byl položen v AO důraz na vazby v NATO, zvl. na prohloubení rozporů mezi USA a ZE. Zvláštní pozornost byla věnována záměrům USA rozmístit novou raketovou techniku na teritoriu některých zemí NATO. Od konce roku 1979 byla námi podnícena série akcí k ovlivňování veřejného mínění a politických kruhů v západní Evropě.

Rezidentura Brusel přes agenturu ovlivňovala jednání valonských socialistů, belgické odbory, Frontu nezávislosti (nevládní organizace mírového charakteru) a Belgický svaz na ochranu míru, aby v rezolucích odmítly rozmístování raket v Belgii. Byla provedena vlivová opatření vůči několika belgickým poslancům, inspirována rozhovory s politickými osobnostmi, které byly poté zveřejněny. Bylo ovlivněno mezinárodní protestní shromáždění v Belgii (prosinec 1979). Z našeho popudu byly prováděny protestní podpisové akce (např. v Gentu bylo získáno 30 000 a v Lutychu 25 000 podpisů), petice a podpisy byly zasílány MZV Belgie, Belgickému svazu na ochranu míru,

► ► ►

34 Tamtéž. Podkladové materiály k jednání náčelníků rozvědek ZSS v SSSR, 16. 2. 1982.

35 ABS, f. I. S-SNB, reg. č. 81282/108. Podkladové materiály k cestě delegace FMV do Moskvy, 13. 5. 1981.

Belgickému všeodborovému svazu. Z našeho podnětu uskutečnil admirál Sanguineti proti instalaci raket tiskovou konferenci. Z iniciativy rezidentury došlo k setkání španělského velvyslance v Bruselu s předsedou belgické vlády a dalšími politickými osobnostmi s cílem upozorňovat belgické politiky na nebezpečí rozhodnutí o raketách v Radě NATO (prosinec 1979), vyplývající pro politiku uvolňování. Přitom bylo doporučeno, aby belgická vláda konečné rozhodnutí o raketách odložila, vyhledávala v NATO novou základnu k jednání mezi Východem a Západem a viděla nutnost jednání o vojenském uvolňování. Rezidentura rovněž ovlivnila „styk“ vedoucího funkcionáře MZV, aby prosazoval při zpracování stanoviska Belgie (září 1980) názor, dát přednost jednání a nedopustit automaticnost v přijetí rozhodnutí v otázce raket. Uvedená vlivová opatření v Belgii přispěla k opakovaným závěrům belgické vlády odložit rozhodnutí o umístění raket na svém území.

Také rezidentura Londýn inspirovala svého spolupracovníka, aby Odborový svaz kovodělníků vydal rezoluci proti umístění raket v Anglii, která se stala podkladem pro prohlášení mírového výboru Labour Party. Ta byla podpořena třemi dalšími regionálními mírovými organizacemi a prohlášení bylo zasláno v červnu 1980 některým vládám a řadě významných osob a institucí ZE s výzvou odmítat americký tlak na umístění raket. Uvedený záměr byl zesílen námi podněcenou interpelací několika britských poslanců odborářů, která byla také zveřejněna v tisku.

Rezidentura Bonn v březnu 1980 rozeslala leták, v kterém se jménem ochránců životního prostředí (tzv. zelení) protestovalo proti rozmístění amerických jaderných raket na území SRN, s mapou skutečných a částečně smyšlených raketových základen, aby bylo zřejmé, že jaderné zamoření hrozí celému území SRN. Rezidentura Bonn se agenturou dále podílela na inspiraci a na průběhu demonstrace proti bruselským závěrům NATO v raketovém vyzbrojování, která se uskutečnila 31. 8. 1980 v Brémách za účasti mládeže SPD a FDP (přítomno bylo asi 6000 osob). Zprávy o této demonstraci zveřejnilo několik periodik v SRN. Rezidentura podnítila prostřednictvím agentury levicově zaměřené funkcionáře SPD v Bonnu k uspořádání manifestace 8. 11. 1980 (účast asi 7000 osob) proti zvyšování zbrojení, militarizaci SRN, proti rozmístění raket v ZE a jako protest proti veřejným oslavám výročí založení Bundeswehru. Na popud rezidentury se uskutečnilo 12. 11. 1980 shromáždění členstva SPD v městské hale v Bonnu (účast asi 800 osob), kde byla kritizována militaristická politika USA a SRN, rozhodnutí NATO o rozmístění amerických raket v Evropě a nátlak USA na země NATO ke zvyšování výdajů na zbrojení. Bylo kritizováno i vedení SPD, které je za tuto politiku spoluzodpovědné. Vedoucí představitelé SPD přiznali, že tyto akce vyvolaly diskuse o politice SPD v dalších organizacích SPD a v širší demokratické veřejnosti v řadě zemí SRN. Zprávy o přípravách a průběhu manifestací přinesly hlavní buržoazní deníky *Die Welt*, *Süddeutsche Zeitung* aj.